

KATEHEZA PAPE BENEDIKTA XVI.

NA OPĆOJ AUDIJENCIJI

Srijeda, 22. listopada 2008.

Esencijalnost Pavlove kristologije

Draga braćo i sestre, u prošlotjednim katehezama razmišljali smo o "obraćenju" svetog Pavla, plod osobnog susreta s Isusom raspetim i uskrsnim i zapitali smo se kakav je bio odnos Apostola naroda sa zemaljskim Isusom. Želimo se sada pobliže upoznati s naukom o središnjem mjestu Krista uskrsloga u otajstvu spasenja koji nam je on ostavio. On je, naime, kriterij vrednovanja događaja i stvari, cilj svakog napora koji Pavao poduzima da navijesti evanđelje, velika ljubav koja podupire njegove korake na putovima svijeta. Riječ je o Kristu živom, stvarnom, s točno određenom povijesnom dimenzijom. Za Apostola, Isus Krist nije jednostavno subjekt doktrinarne, moralne ili ideološke poruke, već je živa osoba, protagonist odlučujućeg događaja u povijesti svijeta.

Tko je čitao spise svetoga Pavla zna dobro da on nije bio zaokupljen time da ispriповijeda pojedine događaje iz Isusova života, nije poput drugih svetih pisaca išao za tim da napiše "Evanđelje". Njegov je pastoralni i teološki cilj bio toliko okrenut izgrađivanju novonastalih zajednica, da je on spontano bio usredotočen na naviještanje Isusa Krista kao "Gospodina" živa i prisutna među svojim. Otud ta Pavlova karakteristična usredotočenost na ono bitno (esencijalnost) u kristologiji, koji se u obrazlaganju dubine otajstva vodi stalnom i točno određenom brigom: naviještati Isusovu smrt i uskrsnuće kao vrhunac njegova zemaljskog života i ishodište kasnijeg razvoja čitave kršćanske teologije. Za Apostola uskrsnuće nije zaseban događaj, odvojen od smrti na križu: Uskrsli je uvijek onaj koji je, najprije, bio raspet. Stoga, između Onoga koji živi u slavi i zemaljskog Isusa postoji potpuna spasenjska, a ne samo povijesna, identičnost. Raspeti se nije istopio u Uskrsnom; isti onaj Isus koji je raspet jedno je s Onim koji je sada živ među svojim. To je Pavao shvatio u susretu na putu za Damask: u tome trenutku objavljeno mu je da se Raspetog na Kalvariji ne treba promatrati kao "prokletstvo Božje" (Pnz 21,23), već kao žrtvu prinesenu za otkupljenje svijeta.

Apostol s divljenjem razmišlja o skrivenoj tajni Raspetog-Uskrslog i preko trpljenja koja je Krist podnio u svojem čovječstvu (zemaljska dimenzija) uspinje se k onom vječnom postojanju u kojem je On jedno s Ocem (predvremenska dimenzija). "A kada dođe punina vremena", piše on, "odasla Bog Sina svoga: od

žene bi rođen, Zakonu podlošan da podložnike Zakona otkupi te primimo posinstvo" (Gal 4,4-5). Da bismo shvatili Pavlovu misao o temi Kristove preegzistencije i utjelovljenja treba imati pred očima neke starozavjetne tekstove, koji ističu naglašenu ulogu preegzistentne Mudrosti pri stvaranju svijeta. U tome smislu treba čitati biblijske ulomke poput ovog retka iz Psalma 90: "Prije nego se rodiše bregovi, prije nego postade kopno i krug zemaljski, od vijeka do vijeka, Bože, ti jesi!" (r. 2), odnosno ulomaka poput onoga koji govori o Mudrosti stvarateljici: "Jahve me stvori kao počelo svoga djela, kao najraniji od svojih čina, u pradoba; oblikovana sam još od vječnosti, odiskona, prije nastanka zemlje" (Izr 8,22-23). Sugestivna je također pohvala mudrosti, sadržana u istoimenoj knjizi: "Njena se snaga prostire s jednoga kraja svijeta na drugi i blagotvorno upravlja svemirom" (Mudr 8,1).

U tome shvaćanju je ipak prešutno sadržana također ideja da Mudrost, sišavši u ljudski svijet, može biti odbačena, s teškim posljedicama po onoga koji je ne sluša (usp. Izr 1,20-32; i apokrif 1 Henok 42). Sveti se Pavao poziva na tu mudrosnu perspektivu kada se priprema sastaviti prve obrise svoje kristologije, poglavito ondje gdje propovijeda da je Krist, "Božja snaga i Božja mudrost" postao za nas "mudrost od Boga, i pravednost, i posvećenje, i otkupljenje" (1 Kor 1,24.30). Ili kada objašnjava da Krist, zajedno s Mudročću, može biti odbačen prije svega od vlastodržaca ovoga svijeta (usp. 1 Kor 2,6-9), tako da se u Božjim planovima može javiti paradoksalna situacija, u kojoj se mudrost preinačuje u prividnu ludost, upravo križ, koji će se preokrenuti u put spasenja za čitav ljudski rod.

Daljnji razvoj toga mudrosnog ciklusa, u kojem se vidi kako se Mudrost ponižava da bi zatim bila uzdignuta usprkos odbacivanju onih koji joj se protive, prikazan je u poznatom himnu sadržanom u poslanici Filipljanima (usp. 2,6-11). Velika većina egzegeta se slažu u tome da ta perikopa prenosi kompoziciju koja je nastala prije no što je sastavljena poslanica Filipljanima. To nije nevažna činjenica, jer to znači da je judeokršćanstvo, još prije svetoga Pavla, vjerovalo u Isusovo božanstvo, koje se shvaćalo i kao Kristovu preegzistenciju "kao trajni lik Božji" i ujedno kao uzdignuće čovjeka Isusa po kojem postaje jednak Bogu kao "Gospodin". Struktura teksta o kojem je riječ može se podijeliti u tri kitice, koje prikazuju glavne odrednice puta koji je prošao Krist. Njegova preegzistencija, izražena riječima "On, trajni lik Božji, nije se kao plijena držao svoje jednakosti s Bogom" (r. 6) kao da je u opreci sa slijedećom situacijom, koja je izražena suprotnom rečenicom "sam sebe 'oplijeni' uzevši lik sluge" (r. 7), ponizivši samoga sebe "poslušan do smrti, smrti na križu" (r. 8). Ono što zatim slijedi u tekstu dobro tumači prijedlog "zato" (na grčkom, *dio*, r. 9), koji objašnjava njegovu proslavu: "Zato Bog njega preuzvisi i darova mu ime, ime nad svakim imenom" (ondje). Pogađa kontrast između enormnosti silaska prema dolje (kenosis) i kasnije proslave, koja se pojavljuje kao uzdizanje iz okrutne neznatnosti i poniženosti. Treba bez sumnje isključiti da kenosis, poniženje, sa sobom nosi napuštanje božanstva. Smisao je taj da se Krist odrekao toga da

nameće svoj prethodni božanski položaj i preuzima stanje koje nije imalo a to je stanje sluge. Dakle, Krist nije izgubio neku od svojih božanskih osobina, već preuzima na sebe ono što nije imao, postaje maleni i ponizni sluga. Prema Pavlovu tekstu, ponižavanje se na paradoksalan način događa preuzimanjem onoga što nije imao. Kasnija je proslava, na kraju, gotovo spontana posljedica najdubljeg i potresnog značenja poniženja.

Osim poslanice Filipljanima, ima i drugih mjesta u Pavlovoj literaturi gdje su teme preegzistencije i silaska Sina Božjega na zemlju međusobno povezani. Poistovjećivanje Mudrosti i Krista, sa svim svojim kozmičkim i antropološkim posljedicama, nalazimo ponovno u prvoj poslanici Timoteju: "On, očitovan u tijelu, opravdan u Duhu, viđen od anđela, propovijedan među narodima, vjerovan u svijetu, uznesen u slavu" (3,16). Upravo se na tim pretpostavkama može bolje definirati ulogu Krista kao jedinog posrednika, u pozadini je uvijek jedan te isti Bog Staroga zavjeta (usp. 1 Tim 2,5 u vezi s Iz 43,10-11; 44,6).

Nova i razrađenija formulacija mudrosne kristologije, u Pavlovim spisima, gravitira oko ideje Krista kao "prvorodenca", osobine koja se u poslanici Kološanima (1,15-20) snažno ističe kako bi se istaknuo primat nad svim stvarima koji se svejednako odnosi na kozmološki, ekleziološki i eshatološki vidik. Pavlov genij je uspio objediniti to učenje sa sjajnom sintezom primijenjenom na one koji ljube Boga i pozvani su, prema njegovu naumu, "da budu suobličeni slici Sina njegova te da on bude prvorodenac među mnogom braćom" (Rim 8,29).

Dolazi se tako do potpunije faze toga razvoja mudrosne kristologije koju je formulirao Pavao, kada u poslanici Efežanima on ocrta božanski naum spasenja koji je u punini ostvaren u Kristu, u kojem se ostvaruje rekapitulacija svega. Riječ je o divnoj poruci kojoj ćemo se još vratiti. Ovdje ćemo je tek spomenuti, najavljujući da Pavao, u toj poslanici koju resi izvanredna teološka zbijenost, ističe dužnost vjernika da odgovori na božansku inicijativu vlastitim pristankom: svi smo pozvani surađivati na ostvarivanju čudesnog plana koji Krista čini glavom Crkve, njegova Tijela, "punine Onoga koji sve u svima ispunja" (Ef 1,23).

Papin pozdrav hrvatskim hodočasniciima na hrvatskom:

S radošću pozdravljam drage Hrvate, a na poseban način hodočasnike krčke biskupije s njihovim pastikom Mons. Valterom Županom, pristigle prigodom obilježavanja 1700. obljetnice mučeništva svoga suzaštitnika Svetoga Kvirina, te skupinu vjernika iz Smokvice. Krist Gospodin, koji je središnji i najvažniji lik povijesti svijeta, neka to bude i u životu svakoga od vas. Hvaljen Isus i Marija!

© Copyright - Libreria Editrice Vaticana